

SLOVENSKÁ REČ

MESAČNÍK PRE ZAÚJMY SPISOVNEHO JAZYKA

ROČNÍK SIEDMY

SEPTEMBER 1938—JUN 1939

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

TLAČIL KNÍHTLAČIARSKY ÚC. SPOL. V TURČIANSKOM SV. MARTINE

O B S A H

<i>Henrich Bartek</i> : Prípomy množného inštrumentálu podstatných mien	3
<i>Časovosti</i> : Moravská slovenčina. — Jazykoveda na Slovenskej univerzite. — Dôležitá zmena v školskej správe	74
Návrh na písanie predpôň <i>s-</i> , <i>z-</i> , <i>zo-</i> a predložiek <i>z</i> , <i>zo</i>	135
Z pravopisu, gramatiky a slovníka	148
<i>Oskár Ferianc</i> : O pôvode slovenských vtačích mien	81
<i>Michal Gálik</i> : Dialekt Zuzky Zgurišky	108
<i>Anton Jánošík</i> : Kvantita podstatných mien na <i>-ia</i> . — Mária či Maria?	63
Zo slovenskej kvantity. Kvantita prídavných mien, utvorených od cudzích podstatných mien na <i>-ia</i> . — Kvantita cudzích slov na <i>-a</i>	96
Kvantita cudzích slov, zakončených na <i>spoluhlásku</i>	142
Zo školskej slovenčiny	196, 218
(Porekadlo a príslovie. Str. 196—198. — Skloňovanie podstatných mien typu a) <i>prasce</i> , b) <i>dievčence</i> . Str. 218—222.)	
Výskum slovenčiny. Kvantita zámena <i>on</i> (k) <i>ním</i> , <i>ních</i> a bezpredložkových <i>ich</i> , <i>im</i>	233
Kvantita hypokoristik typu a) <i>Starý-starký</i> , <i>stará-starká</i> a b) <i>gazdina-gazdinka</i>	281
<i>Eugen Jóna</i> : Treba a načím	226
<i>Michal Knap</i> : Drobnosti	114
(Priotrávif? — Pri. — Prepožičaf? — Výmaz? — Zakúpiť? — Pre. — K nahliadnutiu, k účelu? — Úplata, úplatkárstvo? — Zriadenec? — Dieľčí? — Dopisovať si? — Pestiteľ? — Bravčové hody? — Vysvätiť na kňaza? — Špatný, zlý.)	
<i>Belo Letz</i> : Kolektiva	5

	Pridavné mena prisvojovacie	51
	K problémom slovenskej gramatiky	103
<i>Jožo Martinka:</i>	Rozmnožovanie kontaminácií a názvoslovi	60
	(Koniklec-poniklec. — Hermanček-rumanček. — Devázel-devätsil. — Pštros. — Skrček- chrček.)	
	Cudzíe názvy záhradných rastlín	222
	(Slez=ajbiš. — Uhorka. — Póľka—egreš. — Rajštiak=rajčiak—paradajka.)	
<i>Ján Mihál:</i>	Zo slovenskej skladby	12, 88
	Slovenčina v novom položení	189
	Spisovný jazyk a nárečie	213
<i>J. Okál:</i>	Nárečové slová. Gombáš (Liptov)	198
<i>Redakcia:</i>	Sbierajme zriedkavé slová a výrazy	1
	Výhlady do budúcnosti	49
	Zjednodušenie slovenského pravopisu	129
	Na vysvetlenie	209
<i>Jozef Škultéty:</i>	Rozhľadme sa v slovenčine	210
<i>Štefan Tóbiš:</i>	Úvod k slovenskej obchodnej terminológii	224
—tri—	Bibliotína	183
<i>P. P. Zgúth:</i>	Nárečové slová. Mošovce (Turiec)	117
	Nárečové slová a výrazy (Turiec)	290
<i>Ján Žigo:</i>	Písanie predložiek <i>s-</i> , <i>so-</i> a <i>z-</i> , <i>zo-</i>	139
	Dejiny dvojhlasok v spisovnej slovenčine 168,	252

Slovenské slová

<i>B. H.:</i>	(črpák, črpáček. — čriek, čriem; načriek, načierať. — črpnúť, črpať, črpkat; čerpať, — krpka, krpôčka. — psiar. — Psiare. — žeriav. — okovitka. — skorocel. — vôdor. — tenúť, tenutie, vtenuť.)	31
<i>Ján Rakovský:</i>	Struha — strúžka	283

Posudky a poznámky.

(Jozef Ambruš: O vydávaní slovenských literárnych pramčňov. — Stanislaw Słoński: Funkcje prefiksów werbalnych w języku starosłowiańskim (starobułgarskim). — Z. Stieber: Słowak i Słowiak. — Alexander Matuška: K Wajanského slovníku. — Slovenské

mužské priezviská na -o v češtine. — RNDr.
Oskár Ferienc: Nomina ornithologica. —
Dbajme na práva slovenčiny! — Úpozor-
nenie 39

Anton Jánošík: Dr. Henrich Bartek: Príspevok k dejinám
slovenčiny 284
L. M. Jánsky: „Romány dneška“ a slovenčina 289

Rozličnosti.

*abas = opát 30. — abažúr, -u, *l. -e, n. pl. -y, m. 23.* —
*Adalbert — Vojtech 30. — *Adria = Jadran, *adriatický =
jadranský 68. — aero, -a, *n. pl. aerá, g. aer, str. 30.* — akt, -u, *n. pl. -y, m. 28.* — *aršík = háreček 30. — až na ďalšie? 124 —
*bajzom, *pajzom = dovedna, naraz 30. — Bakonský les 68. —
balalajka, -y, *g. pl. balalajok, ž. 68.* — *barnavý = hnedý 68. —
*barvoslepý = farbosllepý 121. — *belúš = sivko 30. — bezpečnosť;
bezpečie, bezpeč, bezpeka 27. — *bľadý, *bľadosť = bledý, bledosť
68. — bohdať, bodaj 68. — bol... bol 297. — *bukréta = kytica 68.
— *car = cár, *carský = cársky 68. — celoplátový, celonárodný, ce-
loslovenský 69. — *cez sto = vyše sto 23. — *cez 40.000 robotní-
kov? 206. — cibula, -le, *g. pl. cibúl 69.* — *communiqué = komu-
niké 69. — čas, -u, *časý, gen. časov i čias 69.* — *časoslovo =
sloveso 70. — Čechy, *gen. Čiech; Česko, -a 70.* — čelad, -de, *n. pl. čelade; čelust, -te, n. pl. čeluste 70.* — čertík, -a, *n. pl. čertieč*
aj čertíky 70. — Česko-Slovensko; česko-slovenský 70. — *četba
= čítanie 21. — *četný = početný 70. — *čez = cez 70. —
*čiernooký = čiernooký; *čiernovlasý = čiernovlasý 70. — *čím
vo väčšom počte = v čím väčšom počte 205. — *činiť sa = usi-
lovať sa 22. — číslo, -a, *g. pl. čísel, str. 125.* — čistokrevný =
čistokrvný 302. — ďalší miesto ostatný 298. — *daska = doska
70. — dedič, -a, *n. pl. -ia, n. 127.* — *defaitizmus = defetizmus
71. — dekanstvo, dekanát; dekanický, dekanátny 19. — *despekt
= dešpekt 71. — *diaľnica = autostráda 121. — *dľa = podľa
23. — *dolovať = dobývať 22. — *dopnúť = dopäť 71. — do-
pustiť, nie pripustiť 298. — *Dorď = Juraj 71. — *dostaviť sa =
prísť 124. — *dotazovať sa = dopytovať sa 71. — *dovolená =
dovolenka 124. — *driev = prv, dávnejšie 128. — Dubná Skala
303. — fakt, -u, *n. pl. fakty, gen. faktov, m. 29.* — *faktum =
fakt 127. — Frank, franský, frančina 71. — *gentry = džentra;
džentrik, džentricky 71. — gramofónová doska? 122. — *haboš

=penovník 127. — *heroj=héros 127. — *hlasateľ, *hlasateľka=hlásateľ, hlásateľka 206. — *hoďas=hoci, *hoďaskto=hocikto 127. — hodbáb = hodváb 302. — *Holštýnsko = Holštajnsko 128. — *horkokrvný = vznetlivý, prudký, prehký 71. — *hrúza = hrôza 30. — *hrúzostrašný = hrôzostrašný 124. — *Hrvat, *Horvat, *Horvát, *Chorvat = Chorvát 128. — *chemikovia = chemici; *technikovia = technici 26. — *cheviot = ševiot; *chevreaux = ševro; *chiffon = šifón 71. — chlapecký = chlapčenský 304. — *chľúba = chvála, pýcha; *chľúbiť sa = chváliť sa, vychvaľovať sa, pýšiť sa 30. — *chlum = chlm, *chlumec = chlmec 128. — chodák, chodec 26. — choť? 125. — ideál 123. — ihneď, hneď 72. — *ihršte = ihrisko 72. — išiel, išla; šiel, šla 127. — jar, -i, ž. 126. — *jazdenka = cestovný lístok 72. — jazerná strela 72. — *jazvec, *gen.* jazveca 208. — *je hodno = hodno 22. — jeden-druhý 26. — *jestli, *jestliže=ak, akže 128. — *joviálny=žoviálny 128. — jury 72. — *k rukám = do rúk 23. — *kadenáhle = len čo 72. — *kaloše = galoše, *kamaše = gamaše 128. — *kanúť = tiecť 72. — *kapesník = vreckovka 128. — kapradie = papradie, papraď 302. — *karakter = charakter; *karita = charita 72. — *karika = obrúčka, prsteň 72. — Karol, *gen.* Karola 208. — *kasa = pokladnica, *kasír = pokladník 73. — *každopádne = v každom prípade; naisto; istotne 73. — *kdežto = kým; naproti tomu; ale 73. — *kebych = keby som 73. — *keďby = keby 73. — *kloktaf = vyplakovať 128. — *kľudný = pokojný 124. — knižnica, knihovňa 127. — *kočkovitý = mačkovitý 73. — *kolej = kolégium 73. — *kolimbať (sa) = kolcmbať (sa) 73. — *kolo = okolo 23. — Komparatív prídavných mien 207. — kompetentný úrad 302. — *končiť = končiť sa 299. — konkláva, -y, ž. 120. — *kovadlina = nákova 73. — krb = kozub 300. — *krom, *krem = okrem 23. — kupčiť s niečím, nie „niečím“ 29. — *lakaj = lokaj 20. — *lehátko = ležadlo 126. — Malorus, Ukrajinec 208. — manéver, *nom. pl.* manévry 208. — Mária Terézia 299. — mäd, mädivý? 302. — *melký = plytký 208. — Meno pána Prezidenta Tisu 298. — menovať, vymenovať 22. — minulý rok, minulý týždeň 297. — *mluvidlá = rečové orgány, hovoriidlá 208. — mnohokrát = často 301. — Množný genitív podstatných mien na -stvo 207. — *moch = mach 123. — myseľ, ale smysel, úmysel, výmysel, priemysel 302. — *nabídkové pokračovanie? 125. — náhodilý, náhodný 123. — *napriek zákazu = proti zákazu 23. — národná škola — ľudová škola 303. — násil-

nost; násilienstvo, násilníctvo, násilie 27. — nastiniť, nástin? 302. — *navzdor, *vzdor = proti 23. — nazbyt = nazvyš, nazvyšok 302. — nebesá 207. — nebezpečenstvo; nebezpečie, nebezpeč 27. — nebojácný = nebojazlivý 300. — nejdem, nejdeš, nejde... nejdú 124. — *neodvislosť, *neodvislý = nezávislosť, nezávislý 205. — *neodvislý štát = nezávislý štát 123. — *nezbytný = nevyhnutný 125. — nominatív, nominatívny 121. — obilie = zbožie 300. — *obsažený = obsiahnutý 126. — *odčiniť krivdu? 126. — *odstavec = odsek 205. — *odfajzíť = abstraktný 123. — *odvieť peniaze = odovzdať peniaze 128. — ohlasovací lístok, prihlasovací lístok 28. — ohroziť, ohrozený; ohrožovať 126. — okrem = mimo 298. — predložka mimo 298. — ôsmimi = ôsmymi 299. — Opakovanie tej istej predložky 23. — *opominúť = zabudnúť 207. — *opovrhzený = opovrhnutý 207. — *opozdene = oneskorene 125. — ospravedlniť? 124. — osvedčiť sa 299. — ovzdušie, povetrie 127. — *pasovať = svedčiť 26. — *paštika = paštéka, paštéka 21. — *po tejto stránke = s tejto stránky 24. — Podstatné mená stredného rodu na -isko a -ište 207. — *popelka = popolka, *popeluška = popoluška 23. — Poriadok slov v slovenčine 24. — *porúčiam sa = porúčam sa 206. — požiadavka, -y, *g. pl.* požiadaviek, *ž.* 128. — pravosúdie, pravosúdny 121. — *prádelňa = továreň na bielizeň 126. — *predávam telefon? 205. — predložiť na podpis, nie „k podpisu“ 21. — predložka mimo 298. — predložka v a na 303. — *predmluva, predslov, úvod 208. — prehovoril 298. — *prepožičať = udeliť 208. — prestupovať a presodať 303. — *previesť výnos = vykonať výnos 126. — *prezpoľný = cezpoľný, vidiecky 208. — *prez = cez 24. — priblížiť sa k niečomu, k niekomu 30. — priesmyk, priešmyk 208. — priznať 297. — *provoz = chod, činnosť, prevádzka 208. — rádio, *lok. -e, str.* 302. — *rejstrik = register 73. — rímsky a rimanský 300. — ročne a ročite 300. — *sádra, sádrový = gyps, gypsový 127. — *sedmišlivkár = sedmoslivkár 127. — sendvič 22. — silničná správa = cestná správa 125. — Slobodno! 302. — slušiatko? 298. — smerom k východu = smerom na východ 302. — sobectvo = sebecko 302. — *sós = omáčka 123. — *sotník = sotník, *sotnina = sotnina 18. — spolupráca 298. — *sporiadať = usporiadať 123. — *srdečná činnosť = srdcová činnosť 205. — *srov., *srovnaj = porov., porovnaj; *srovnávacia jazykoveda = porovnávacia jazykoveda 24. — *statný kmeň = mocný kmeň 126. — *strievičky = črievičky 21. — stý, dvojstý, trojstý 19. — stvrdenka, stvrdenka = potvrdenka